

Not 24

Högsta förvaltningsdomstolen meddelade den 30 juni 2022 följande beslut (mål nr 5924-21).

Bakgrund

1. Ett bolag kan överlåta en del av sin verksamhet till ett dotterbolag genom s.k. delning. En sådan omstrukturering kan under vissa förutsättningar genomföras utan att någon omedelbar beskattning sker. I stället träder det övertagande företaget in i det överlåtande företags skattemässiga situation.

2. För försäkringsföretag finns en bestämmelse i 39 kap. 12 § inkomstskattelagen (1999:1229), IL, som innebär att överlåtelser av hela försäkringsbestånd inte leder till någon omedelbar beskattning. Det övertagande försäkringsföretaget träder i stället in i det överlåtande företags skattemässiga situation.

3. Ömsesidiga livförsäkringsföretag ägs av försäkringstagarna. Sådana företag saknar associationsrättsliga möjligheter att överlåta en del av sin verksamhet till ett dotterbolag med stöd av bestämmelser om delning. Ömsesidiga livförsäkringsföretag kan därför i praktiken inte fullt ut tillämpa inkomstskattelagens regler om undantag från omedelbar beskattning vid omstruktureringar.

4. Försäkringsföretag ska göra försäkringstekniska avsättningar för att kunna fullgöra sina åtaganden gentemot försäkringstagarna. Livförsäkringsföretag som inte får dela ut vinst, t.ex. ömsesidiga livförsäkringsföretag, ska dessutom ha en konsolideringsfond, som får användas för förlusttäckning eller andra ändamål som följer av bolagsordningen.

5. Folksam ömsesidig livförsäkring (företaget) bedriver verksamhet med såväl tjänstepensionsförsäkringar som andra försäkringar. Företaget överväger att renodla tjänstepensionsverksamheten genom att överlåta försäkringarna i tjänstepensionsbeståndet till HAB, som är ett nybildat helägt dotterbolag. Dotterbolaget ska också bedrivas enligt ömsesidiga principer. Som ersättning för att dotterbolaget tar över försäkringsavtalen kommer företaget att överlåta tillgångar som motsvarar tjänstepensionsbeståndets del av både försäkringstekniska avsättningar och konsolideringsfonden (inklusive årets resultat). I en ansökan om förhandsbesked ställde företaget och dotterbolaget frågor om vilken beskattning en sådan överlåtelse skulle medföra vad gäller den inkomstbeskattade delen av tjänstepensionsbeståndet.

6. Skatterättsnämnden bedömde att 39 kap. 12 § IL inte omfattar den aktuella överlåtelser eftersom den inte avser ett helt försäkringsbestånd. Överlåtelser ska enligt förhandsbeskedet i stället prövas utifrån allmänna bestämmelser i inkomstskattelagen, vilket medför att beskattning ska ske det år överlåtelsern äger rum. Genom överlåtelsern lämnar företaget över tillgångar till dotterbolaget som motsvarar tjänstepensionsbeståndets andel i både försäkringstekniska avsättningar och konsolideringsfonden. Nämnden kom fram till att marknadsvärdet på dessa tillgångar ska dras av som en utgift hos företaget och tas upp som en inkomst hos dotterbolaget. Överlåtelsern innebär vidare att de försäkringstekniska avsättningarna minskar hos företaget och ökar hos dotterbolaget. Nämnden fann att

minskningen av försäkringstekniska avsättningar hos företaget ska tas upp till beskattning och ökningen av försäkringstekniska avsättningar hos dotterbolaget ska dras av. Slutligen fann nämnden att det förhållandet att konsolideringsfonden till följd av överlåtelsen minskar hos företaget och ökar hos dotterbolaget inte leder till några beskattningseksekvenser.

Yrkanden m.m.

7. *Skatteverket* yrkar att förhandsbeskedet ska ändras på så sätt att företaget inte ska dra av en utgift och dotterbolaget inte ta upp en inkomst för den del av överlåtelsen som motsvarar marknadsvärdet på överlåtna tillgångar som motsvarar tjänstepensionsbeståndets andel av försäkringstagarnas anspråk på medel i konsolideringsfonden (inklusive årets resultat) hänförliga till inkomstbeskattade försäkringar. *Skatteverket* yrkar att förhandsbeskedet ska fastställas i övriga delar.

8. *Folksam ömsesidig livförsäkring* och *HAB* anser att Skatterättsnämndens beslut ska fastställas.

Skälen för avgörandet

9. Enligt 5 § första stycket lagen (1998:189) om förhandsbesked i skattefrågor får förhandsbesked lämnas i en fråga som avser sökandens skattskyldighet eller beskattning om det är av vikt för sökanden eller för en enhetlig lagtolkning eller rättstillämpning.

10. Enligt 16 § samma lag är förhandsbesked som vunnit laga kraft bindande för *Skatteverket* och allmän förvaltningsdomstol i förhållande till den enskilde som beskedet angår, om denne yrkar det. Förhandsbeskedet är dock inte bindande om en författningsändring påverkar den fråga som beskedet avser.

11. Efter att Skatterättsnämnden hade meddelat det nu överklagade förhandsbeskedet föreslog regeringen en tillfällig ändring av 39 kap. 12 § IL (se prop. 2021/22:154). Ändringen innebär att ett försäkringsföretag kan överlåta en del av sitt försäkringsbestånd till ett annat försäkringsföretag utan omedelbara inkomstskattekonsekvenser, om överlåtelsen sker i syfte att renodla företagets tjänstepensionsverksamhet. Riksdagen har den 18 maj 2022 beslutat att anta lagförslaget, som träder i kraft den 1 juli 2022 och tillämpas på överlåtelser av försäkringsbestånd som genomförs under 2022.

12. Den tillfälliga lagändringen innebär att den typ av omstrukturering som företaget överväger att genomföra inte kommer att utlösa någon omedelbar beskattning. Mot denna bakgrund kan det inte längre anses vara av vikt för företaget att förhandsbesked meddelas. Det kan inte heller anses vara av vikt för en enhetlig lagtolkning eller rättstillämpning att ett sådant besked meddelas. Förhandsbeskedet ska därför undanröjas och ansökningen avvisas.

Högsta förvaltningsdomstolens avgörande

Högsta förvaltningsdomstolen undanröjer Skatterättsnämndens förhandsbesked och avvisar ansökningen.

I avgörandet deltog justitieråden *Ståhl*, *Bull*, *Anderson*, *Jönsson* och *Medin*. Föredragande var justitiesekreteraren Josefine Lloyd.

Skatterättsnämnden (2021-09-22, Eng, ordförande, Pettersson, Bengtsson [skiljaktig], Pålsson [skiljaktig], Rubenson, Sundin och Werkell [skiljaktig]):

Förhandsbesked

Fråga 1 a: Folksam ska dra av en utgift och HAB ta upp en inkomst som är lika med marknadsvärdet på de överlåtna tillgångarna som motsvarar tjänstepensionsbeståndets andel av försäkringstekniska avsättningar hänförliga till inkomstbeskattade försäkringar.

Fråga 1 b: Folksam ska ta upp en inkomst och HAB dra av en utgift uppgående till motsvarande andelen av försäkringstekniska avsättningar enligt fråga 1 a.

Fråga 2 a: Folksam ska dra av en utgift och HAB ta upp en inkomst som är lika med marknadsvärdet på överlåtna tillgångar som motsvarar tjänstepensionsbeståndets andel av försäkringstagarnas anspråk på medel i konsolideringsfonden (inklusive årets resultat) hänförliga till inkomstbeskattade försäkringar.

Fråga 2 b: Något avdrag ska inte göras och någon inkomst ska inte tas upp med anledning av förändringarna av konsolideringsfonderna.

Skatterättsnämndens bedömning

Frågorna i ärendet, som avser inkomstbeskattade försäkringarna, gäller vilka skatterättsliga konsekvenser som uppkommer vid en överlåtelse av ett ömsesidigt livförsäkringsföretags bestånd av viss typ av försäkringar till ett annat sådant företag som ska bedriva sin verksamhet enligt samma principer som det överlåtande företaget. En förutsättning för frågorna är bl.a. att erforderliga beslut fattas av Folksams stämma och att nödvändigt tillstånd erhålls av Finansinspektionen.

Kontinuitet?

En första fråga är om 39 kap. 12 § IL kan anses tillämplig vilket i så fall skulle innebära kontinuitet vid beskattningen.

Vad som i lagrummet avses med ett försäkringsföretags hela försäkringsbestånd är inte närmare angivet. För att lagtextens lydelse ska omfatta ett fall som det aktuella krävs bl.a. att ett försäkringsföretag kan inneha flera hela försäkringsbestånd samtidigt vilket måste anses som en tveksam uttolkning. Inte heller regelns utformning i övrigt, där det förekommer begrepp som på andra ställen i inkomstkattelagen används vid företags hela sammanslagningar (se t.ex. "övertagande företaget" respektive "överlåtande företaget" i 37 kap.), ger stöd för att 39 kap. 12 § kan anses tillämplig i detta fall.

Vidare ska beaktas att bestämmelsen ursprungligen infördes i syfte att samma skatterättsliga regler skulle gälla vid sammanslagningar av bl.a. försäkringsbolag som vid fusioner av aktiebolag enligt aktiebolagsrättslig lagstiftning (se prop. 1964 nr 38 s. 1). Bestämmelsen fanns tidigare i 2 § 4 mom. lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt, SIL, och innehöll fram till 1998 en hänvisning till regler om fusioner. I samband med att fusionsreglerna i SIL överfördes till en särskild lagstiftning blev

bestämmelsen om överlåtelse av försäkringsbestånd kvar i 2 § 4 mom. (prop. 2001/02:42 s. 22). Skatterättsnämndens slutsats är att varken äldre förarbetsuttalanden i samband med dessa lagstiftningsarbeten eller senare uttalanden i samband med införandet av lagen (2019:742) om tjänstepensionsföretag ger stöd för annat än att bestämmelsen är en kontinuitetsregel som endast är tillämplig vid typer av sammanslagningar av försäkringsföretag som kan jämföras med fusioner (prop. 2018/19:161 s. 30).

Enligt Skatterättsnämndens uppfattning ger alltså varken lydelsen av lagtexten, regelns utformning i övrigt eller uttalanden i förarbetena stöd för att 39 kap. 12 § IL också omfattar den typ av överlåtelse av delbestånd som är aktuell i detta ärende. Det är inte heller möjligt att med stöd av någon allmän princip om kontinuitet anse att delbeständsoverlåtelsen ska bedömas på motsvarande sätt som i detta lagrum. Överlåtelsen måste därför istället prövas utifrån allmänna bestämmelser i IL, vilket bl.a. medför att beskattning ska ske det år då överlåtelsen äger rum.

Frågorna 1 a och 2 a
[text här utelämnad]

Frågorna 1 b och 2 b
[text här utelämnad]

Sammanfattning
[text här utelämnad]

Bengtsson, Pålsson och Werkell var skiljaktiga och anförde:

För det fall överlåtelsen gäller hela Folksam försäkringsbestånd följer direkt av stadgandet i 39 kap. 12 § IL att inga direkta beskattningskonsekvenser skulle uppkomma. Frågan i ärendet är om den kontinuitetsprincipregeln ger uttryck för kan få genomslag även vid överlåtelse av ett delbestånd av försäkringar. Av intresse är då om skattemässig kontinuitet kan grunda sig direkt på bestämmelsen eller – trots bestämmelsens ordalydelse – på den kontinuitetsprincip som ligger till grund för bestämmelsen.

Bestämmelsen i 39 kap. 12 § gäller enligt sin ordalydelse om det är hela försäkringsbeståndet hos ett livförsäkringsföretag som överläts. Varken i bestämmelsen eller i övriga skattebestämmelser anges närmare vad som avses med ett helt försäkringsbestånd. Uttalandena i olika förarbeten talar emellertid för att lagrummet ska uppfattas som att det endast är tillämpligt i situationer som utgör eller kan liknas med fusioner. Lagtextens utformning och uttalandena i förarbetena bör alltså ses mot bakgrund av att bestämmelsen tillkom under en tid då det ansågs finnas behov av att uttryckligen reglera fall av fusioner. Vi är ändå överens med majoriteten om att ordalydelsen ger ett uttömmande intryck, och därigenom talar mot att kontinuitet vid beskattningen kan grundas direkt på 39 kap. 12 §. Det är emellertid inte troligt att den nu aktuella situationen förutsågs av lagstiftaren när bestämmelsen tillkom. Vi ser det inte som uteslutet att 39 kap. 12 § skulle kunna användas i ett fall som det föreliggande.

Frågan är alltså om bestämmelsen måste tolkas motsatsvis. Allmänt gäller att väletablerade skattemässiga principer kan få genomslag utanför

det lagreglerade området. Även om många frågor som gäller omstruktureringar numera reglerats i lag finns även i fortsättningen behov av att i vissa fall låta de principer som lagstiftningen vilar på få direkt genomslag vid beskattningen utan särskilt lagstöd (jfr HFD 2014 ref. 54; se dock även HFD 2020 ref. 9).

Enligt vår uppfattning väger skälen för skattemässig kontinuitet lika tungt när det handlar om en särskilt reglerad överlåtelse av hela beståndet av en viss typ av försäkringar, som vid överlåtelse av samtliga försäkringar i bolaget. Även vid ett försäkringsföretags överlåtelse av ett delbestånd är det fråga om skattesubjekt som är föremål för särskild skatterättslig och näringsrättslig reglering, och där företagen även i övrigt står under särskild tillsyn av Finansinspektionen.

Utgångspunkten för beståndsöverlåtelsen är att det är själva försäkringsavtalen som överläts, dvs. inte kapitalet. Vidare gäller att de förpliktelser som följer av avtalen ska ha full täckning gentemot försäkringstagarna genom att ett motsvarande värde av tillgångar måste överföras. Det är således fråga om en transaktion där det i sakligt hänseende svårligen kan talas om att intäkter och kostnader i vanlig mening uppkommer. Överföringen innebär inte att några inkomster realiserar. Skattemässig kontinuitet innebär i detta fall inte heller att någon otillbörlig skatteförmån uppkommer för någon av parterna. Tvärtom leder en avskattning till konsekvenser som kan framstå som märkliga.

Vi anser att frågorna skulle ha besvarats med att Folksam inte ska ta upp någon inkomst eller dra av någon utgift på grund av överlåtelsen och att HAB inträder i Folksams skattemässiga situation.